

HETI SZEMLE.

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egy évre	— — — — —	3 frt — kr.
Félévre	— — — — —	1 frt 50 kr.
Negyedévre	— — — — —	— frt 75 kr.
Tanítóknak és kézműiparosoknak egy évre	2 frt.	

Felelős szerkesztő:

Dr. BUZA SÁNDOR.

A lap kiadója:

A „PÁZMÁNY-SAJTÓ.”

A szerkesztőséget és kiadóhivatalt illető összes külföldi pénzek, hirdetések, stb. a „Pázmány-sajtó” címére küldendők. (Deák-tér 29. sz.)

Hirdetések jutányos árban vétetnek fel.

A lap megjelenik minden szerdán.

Nemzetiségeink.

(Dr. Cz. G.) A magyar állam soha sem volt nemzetiségek híjjával. Ez az első tény, melylyel minden józan elméjű politikusnak számolnia kell. A másik nem kevésbé megszívlelendő történelmi factum az, hogy a protestantizmus s a liberalizmus félistene I. Napoleon szabadította rá Európára a nemzetiségek fanatizmusát.

Hazánk már földrajzi fekvésénél fogva hullámtörője a szláv, német és román népáradatoknak és így naiv ábrándozás kell hozzá, hogy „a hajdan erős magyarról” beszéljünk a Kárpátok izezte hazában oly értelemben, mintha tisztára magyar volt itt minden. A Kárpátok soha sem voltak azok, a tengervidék sem, a városok alig, a délvidék szórványosan. A Duna és Tisza melléke volt a magyar elem köre, ma is az. Talán keleténél tovább veti Vámbéri a sulykot, midőn a Magyarország keletkezéséről írt munkájában a 360. lapon azt állítja, hogy az Árpádok óta folytonosan apadt a magyarság száma — de azt bajos lesz en eltagadni, hogy a XVII. század végén leg-

följebb 700,000 a tiszta magyar. Kétszáz év óta felvittük — legalább a statisztika így tudja — 8 millióra, csak hogy ugyanezen idők vallási és nemzetiségi izgalmai annyira kiélesítették a nemzetiségi ellentéteket, hogy Horvátország nélkül 2 millió tót, ugyanannyi német, harmadfél-millió oláh, félmillió szerb vagy 700,000 orosz, 183,009 horvát és vagy 187.000 egyéb nemzetiség lakja hazánkat. Szóval a lakosság nagyobb fele nem magyar.

Ezen nemzetiségek közül legfeljebb a németek fognak teljesen beolvadni a magyarokba, mert elszigetelten élnek, ámbar a bánági németekről azt sem hiszem, mivel azok nagyobb tömegben élnek együtt, de a fajrokonáikkal földrajzi folytonosságban élő oláhokat, oroszokat, tótokat, szerbeket és horvátokat alig bírja asszimilálni a magyar elem. Szórványos átragadások lesznek innen is amonnan is, az ethnographiai csoportok azonban megmaradnak egészükben. A kultur egyesületek és a tanfelügyelők által közölt magyarosítási nagy sikerek költött dolgok. A ki a tényleges viszonyokat ismeri, az ugyan nem megy lépére az efféle hivatalos fel-

terjesztéseknek. Honorariumért miért nem lehetne betanítani egykét oláh vagy tót gyereket magyar olvasásra, apró versek elszavallására? Ez elég a statisztika számára. Hogy aztán 5—10 év múlva ugyanez a magyarul szavalló tót vagy oláh gyerek suhancz korában vissza oláhosodik, illetőleg megmarad annak, aminő a faluja, — az nem bántja sem a hivatalos kimutatások készítőit sem a magyar politikusokat.

Ily kedvezőtlen ethnographiai constellatiók közepette micsoda halatlan politikai könnyelműség vagy rövidlátás verte meg a vezető pártot, hogy belemarkoltak a nemzetiségek vallási ügyeibe? Fölkavarták a hamu alatt lappangó parazsat, mely már is nemzetiségi kongresszust hirdet, s egységes vezetéssel, eljárással akar szembe szállani a magyar kultúrával?

Kiesinyelhetik a liberális lapok ezt a mozgalmat, de jegyezzék meg, hogy a nemzetiségek nem ideiglenes ezélokért szervezkedő politikai pártok, sem máról hónapra tengődő politikai érdektársaságok. A kongresszusnak már megpendítése is jelentős esemény a nemzetiségi törekvésekben s ha jelenleg nem is lesz

TÁRCZA.

Karcolatok.

— Dunay Jánostól. —

VIII.

Ismét vacatión volt, a legjobb idő, hogy az arany szabadságot élvezve, megenyedjen az ember magának egy kis kőszálást. Persze megint csak a bányai kávédarálón kezdtem meg az utat, melynek gyorsaságáról épen akkor szenzatiós hírek merültek fel, a mennyiben Udvari község nemes birtokosága, mint a fáma beszélte, perbe fogta a vasut igazgatóságát a conductoroknak miatta, mivelhogy tanuk állítása szerint ezek utközben le-le szállának a vasutról és lopták a esüs tengerit egészen vigan s aztán szép, esőndben visszaugrottak a vonatra. Szatmártól pompásan lehet — aludni. Észre se veszi az ember, hogy az ország szívében ébred fel. Budapest a legalkalmasabb hely, hogy köröskörül kiszaladjon az ember vidékét ismerni, városokat bámulni, intézményeket megcsodálni s üres zsebbel s egy pár zsáknyi tapasztalattal hazakerülni. Pestről Győr felé vettem az utamat, ide érdemes benézni. Régi ős város, mely a modern haladásnak szép alkotásait képes felmutatni.

Szép utcái mintha csak vonalzóval lennének egyenesítve, Széchenyi tere pedig különösen esinos legszebb középületei és üzleteivel. Így itt van a benzések kétemeletes szép háza, benne a legudvariasabb fekete ruhájú, de fehér lelkű, igazi magyar papok, kik a papi erényekkel a legszebben összhangba tudják hozni a lángoló hazafias érzést; itt van két tornyu szép templomuk is, s a vezetésük alatt álló főgymn. nagy épülete. A tér közepén egy sz. Mária szobor és egy márvány kut diszeleg. Megtekintésre méltók a püspöki templom és palota, benne a XV. századbéli Dóczy kápolnával, dombon levő épület mind, hol régen a győri várerőség állott.

A frigyszekrény szobor a káptalan domb alján III. Károlyt dicséri, ki a városnak adá e szobrot. Mutogatnak ott egy házat is, mely arról lenne nevezetes, hogy nagy Napoleon itt szállott meg a győri csata után.

Ujabb alkotásai között azonban Kisfaludy Károly szobra a legszebb, mely a sétateri szigeten van, hová a Rába folyón épített új vashidon jutunk.

Évek kitartó gyűjtésének eredménye e szobor, melyet közadakozás és lelkesedés hozott össze, hogy a szülő megye köteles háláját rója emlékének. Kisfaludy ugyanis Győr megyében Téthen született. Fekete

porfirból készült talapzaton áll Kisfaludy mely szintegy folytatása a talapzat lendületes kőnturjainak. A költő diszmagyarban áll előttünk, bal kezében könyv, jobbában toll. Lábai alatt babérág. A gyönyörű kivitelű mű Mátray Lajost dicsőíti, a bronzbaöntés a pesti Slick gyár sikeres munkája. S e szép mű csak 15 ezer forintba került.

A legnagyobb hiba lenne Győrből ki nem rándulni Panonhalmára, bár előre késsen legyünk, hogy a jó benzésektől szép szerével soha, csak szökéssel menekülhetünk. Pár nappal előttem egy nagyobb uri társaság rándult le Pestről tisztán e történeti nevezetességű hely és műbeesü kincseknek megtekintése végett s hogy a vendéglátás és szabadulás könnyebb oldalát kapják, külföldieknek adták ki magukat, kik közül csak egy tud keveset — németül. Nem is erőlködtek a jó papok a marasztásban, miután az egyszeri szives meghívást megköszönték. No de volt azután ámulás és bámulás, midőn a kalauzoló benzés egy szép ajándékot kapott tőlük Pestről s kisült a turpisság. Ha akkor a körmeik közé kerül ez a társaság, szent, hogy egy fél évig ott tartják s fegyveres erő sem szabadítja ki őket a magyar vendégszeretet e bevehetetlen várából. Rengeteg dombtetején áll a vár, hová a vizet is alulról hordják fel sza-

valami csattanós eredménye, majd okulnak a kudarczon vagy félsikerrel s megpróbálják másodsor, harmadszor nyíltan vagy allattomban, már a mint annak idején jónak látják a nacionalista vezetők.

Mert hiába kicsinyli Beksics, a radikalizmussáról hirhedt Beksics a román mozgolódásokat legújabb iratában. Beksics ur sophisticájáról annyiból hires, hogy alig vehető komolyan, még ha igaz ügynek kél is védelmére. Az oláhok akár jogosan, akár jogosulatlanul, szívós kitartással küzdenek nemzetiségük megtartása és érvényesítése mellett s a Beksics-féle röpiratok csak arra való, hogy küzdelmükben megerősödjenek. Mert a ki megtámadja a nemzetiségeket vallásukban, házassági szokásaikban és liberalis kozmopolitást hirdet, mint azt Beksics tette az egyházpolitikai küzdelmek folyamán, annak minden szava gyújtó tűz a nemzetiségi fanatikusok lelkében.

Nem kicsinyléssel, sem brosi-
rökben hirdetett sophisticus nagy képüsködéssel kell a nemzetiségeket megnyernünk, hanem avval a régimagyar lojalitással, mely nem bántotta idegenben sem nyelvet, sem vallását, megfért a világ minden fajtájával s magához emelte, összeegyedett vele s magyarrá tette békés uton, humanus eljárásával, türelmes magaviseletével.

A nemzetiségek kongresszusa intő jel, hogy térjünk vissza az Árpádok s az anjouk politikájához s rugjuk oldalba a Haas & Deutsch cég által képviselt fanatikus, keresztény ellenes, liberalis szellemet.

marakon. Egy rakás csacsi foglalkozik e munkával. Itt figyelte meg egy benezés azt az okos szamarat, mely tuljárt az emberek eszén. A kut mellett ugyanis sorba állanak a csacsik s a melyeknek tele öntötték a hordóját vízzel, azt utnak is eresztik s szép esöndben ballag felfelé sorrendben, oda fenn megszabadítják terhétől s az üres hordókkal jönnek le. Ez az okos számár mindig kieszelte, hogy teher nélkül is lehet fel és le sétálgatni, lent ügyesen mindig azok mellé állott, a melyek már terhelve voltak, fent pedig észrevétlenül az üres hordósok közzé sompolygott. Nem könnyü multság különben ezt a rengeteg dombot megmászkalni, volt módom benne, midőn elszökve gyalog menekültem el. Templomuk igen szép, remek festéssel, a katakombában szent István székét kegyelettel mutatják. Itt pihent a nagy alapító, midőn az épület alapjait rakták le. Könyvtárunk 100 ezer kötetten felül áll s mondhatom, oly szép beosztással és renddel, hogy Magyarországon egyetlen könyvtár sem versenyezhet vele csinoság és szépség dolgában. Képtára, régiségtára szintén megtekintésre méltók. Egy pár érdekesebb dolgot élvezettel bámul meg az ember. Így egy csinos feszületet, melyben óra szerkezet van. Egy másik óra hét mutatóval; minden mutató mást jelez, így az órát, perczet, évet, hónapot stb. Az uralkodott pápák arany pénzeken, egy esetleg darab fából kifaragott 20 lánccal szem egymásba kapcsolva, egy csinos zár, melynek minden része fa, egy szép tájkép haj stikkelés, egy nő és egy

Az iparvállalatok városunkban.

(+) Az ország közgazdasági belterjes fejlődésének jelen munkás napjaiban a főváros kereskedelmi és ipari lázas tevékenységével szemben nem lehet közömbös senkire a vidéki városok közgazdasági lendülete. Ma a nemzetgazdaságat vivmányai akkora jelentőségük már hazánkban is, hogy az okos hangyaszorgalom és munkásság különböző téerein, az összeműködés a különböző tevékenységi sférák között nagy eredményeket produkálhat.

És ez uttóbira nagy sulyt kell fektetnünk.

Eddig az okszerű közgazdasági haladás és tudás előtt, a világ különböző pontjain a föld, a természet, az éghajlat által favorizált kinekek egyoldalú kizsákmányolására gondoltak csak az emberek. Azt, hogy a földmivelés, ipar, kereskedelem, a közvagyonosodás és anyagi gyarapodás egyhangú tényezői és emelyüi, s hogy ezeket egymás mellett, egymással párhuzamban egymás javára lehet sőt kellfejleszteni, hogy kölcsönös egymásra hatásukkal és segítő erejükkel a jólét a gazdagság esalhatatlan forrásává legyenek, senki sem mérlegelte. Teték azt, hogy a hol a föld mívelése lehető volt a nagy kiterjedésű szántó földeken, művelték a földet úgy a hogy, de mindenesetre kevés szakértelemmel, az ipart, kereskedelmet nem kultiválták, hanem átengedték azoknak a szomszédoknak, kik a termelésre látták magukat reá szoritkozva. A vége ezen hagyományos nemzetgazdasági ferde és alantjáró felfogásnak csak az lett, hogy nem tudott boldogulni a földművelő nép, mert a termékek értékesítése csekély hasznot hajtott sőt egyszer-egyszer önzsirjába is bele fuladhatott.

Ezen egész a jelen századig tartó praxis az európai civilizáció sánczain kívül ácsorgó nemzeteknél ma is az egyedüli járt ut s az állandó szegénység végoka.

férfi, három fa víz mellett oly szépen van hajból kidolgozva, hogy nem győzi az ember eleget nézni. Szép időben köröskörül 10 vármegyébe is be lehet látni a klastromból.

Györből utba ejtve Kis Czellt, ezt a kedves bucsujáró magyar helyet, hová különösen a Dunán tul szigoruan vallásos népe seregestől tódul Mária ünnepekre, de főként a bucsu napjára, kiesi uttal Szombathelyre érünk, ismét egy püspöki városba. Két tornyu katedrahisa szinte uralkodik az egyébként kevés lakossága felett, mely egy évtized óta kezd csak régi alakjából kibontakozni, midőn is jelentéktelen német városka volt, mig most gyors fejlődésével a magyar geniusz vette kezébe az uralmat. A legérdekesebb az, hogy az erősen német ősök ifju ivadécai jó részben ma már csak bámulnak a német szóra, a másik rész is gyengén beszélgeti a sógor nyelvét s kezd a város minden ízében magyar lenni, s a német isteni tisztelet is végre teljesen megszűnt. A püspöki templom nagy betüs latin felírásából megtudjuk, hogy azt Szily János, Szombathely első püspöke kezdte építeni 1797-ben és Herzán baboros és Somogyi püspök fejezte be. Gyönyörű oltárkép s e Mária látogatása sz. Erzsébettel. Az oltárt nagyban emelik a két oldalt levő óriási fehér szobrok, egy angyal Zachariással s szemben egy angyal sz. Józseffel. Érdemes a megnézésre a püspöki régiségtár s a csinos új főgymnasium. A város erősen kath. jellegű s a nagy vidék kath. mozgalmanak tüzhelye, a kath.

A haladó népek azonban az universitás tudományos alapon megizmosított elméletének ösvényére léptek s a nemzetgazdaság különböző forrásait egymás mellé sorozva, azokat egymással és egymás által intenzíven rendszeresen fejlesztik. A földmivelés benső barátságot tart az iparral és kereskedelemmel és megfordítva s így ez összhangzó benső kapcsolattal a közhaladás és vagyonosodás utja nagyon jól meg van készítve és biztosítva.

De ez másként nem is lehet!

Városunk, az alföld határain szintén a földmiveléssel foglalkozott évszázadokon át majdnem kizárólag, az ipari vállalatokra a város területe és környéke nem volt hálás talaj, az ipari vállalkozási szellem csekély erejű volt annyira, hogy a különböző ipari vállalati telepek berendezése nálunk csak a küzel mult idők munkája.

És ez hiba volt, nagy hiba!

Ime! a felállított gyárak gyorsan felvirágoztak, jövedelmeztek, a város nevét mint ipari emporiumét forgalomba hozták s ezzel önkénytelenül is a kereskedelemnek is hatalmas lökést adtak, a földművelést pedig egyszeresen magasabb színvonalra emelték, mert tért biztosítottak a termények eladásainak.

Ez számbavehető eredmény volt, de egyszersemind epocha is kétségtelenül városunk életének újabb mozgalmi között.

A város külső képe is finomult, a népesség gyarapodott, az építkezés fellendült, új jövedelmi forrás nyílt meg sokak számára. Hogy időközben egy nagy gyárban zökkenések mutatkoztak, az csak kisebb kaliberű baj volt, és nem is gyógyíthatlan, sőt szerencsés kezeléssel a jelek szerint ismét minden rendben lesz.

A körkemenceze felállítása szintén fontos határkö.

Még fontosabb jelentőségű a minapi

körnek a vidékiekkel együtt 14 ezer tagja van. Eredetinek találtam a luth. Radó főispán jubileumának „ünnepi miséjét“ melyet a katedralisban tartottak meg. Szombathelyhez közel már az ország széle közeledik. Szinte megijedtem a határtól s haza nyargaltam Pestre. A fiemei kormányzóval utaztam, a ki nagy vadásatról sietett Pest felé 5 drb. közép ló nagyságu gyönyörű szarvast vívén magával, mint a vadászat eredményét.

Az emlékezés és feledés.

II.

Minden emlékezés visszaidézés, de nem minden visszaidézés emlékezés is. Az emlékezésben kettős működést különböztetünk meg: a képzetek ébrentartását, mely szerint megőrizi a tapasztalatok képeit annélkül, hogy róluk valamit tudnánk s azután a képzetek felújítását, hogy a léleknek legyen anyaga működéséhez. Az előbbi cselekvőleges, az utóbbi szenvedőleges működés és ebben nyilvánul tulajdonképen, mint Kant mondja, az emlékező tehetség, melyet ő visszaidéző tehetségnek (facultas reproducendi) nevez. Miként történik azon megtartás és fölélesztés, azt a tudomány mindedig nem bírta kellően megmagyarázni. Vannak e tekintetben anyagi felfogások. Így Plato azt hiszi, hogy a tárgyak képei a lélekbe mint viaszba, bényomulnak, s a lélek e nyomok felé fordulva, megemlékezik ama

hatalmas ipari mozgalom, mely megteremtette a nagyarányú Első szatmári gőztégla gyárat.

Ki ne üdvözléne örömmel a vállalkozó részvénytársaság ambícióját, midőn kockázattal is városunk területén új gyárat emel, a gyárat a legmodernebb igények szerint berendezés első rendű minőségű olesó áru azeél téglák sőt eserép munkák és épületi díszítő tárgyak előállítását hirdeti és igéri.

Mi e vállalatot csak a város érdekeinek szemüvegén át kell, hogy vizsgáljuk és méltassuk. És e szempontból bizonyos az, hogy az új gőztégla gyár, mely városunk vagyonos, komoly és szakértő férfainak kezében van, mely kitűnő minőségű talajon két géppel ellátva áll munkába, nem esekély forgalmat fog közkereskedelmi szempontból eredményezni városunknak, s így közvetve a kis ipar és kereskedelem élénkítésére is jótékonyan foly be. Pénzt hoz és vonz be, a mely pénz itt marad, a lakosság számát növeli jóra való józan munkás elemmel, olesóvá fogja tenni az építkezést aránylag. És ez a körülmény sem kicsinylendő!

Városunk az utóbbi években óriási léptekkel tör előre, paloták nagyobb és kisebb házak nagy számban emelkednek, a mi a téglagyárak felállításának szükségét is indokolja. És ez az előre törés nem ideiglenes, nem ötletszerű, hanem rendszeres és fokozódó.

Ejtszak keleti magyarország fővárosa Szatmár, annak művelődési ipari és kereskedelmi központja, mint ilyennek pedig a kornak és helyzetnek megfelelőleg fejlődnie kell, a fejlődés minden ágában ki kell emelkednie magasan az őt környező vidékek, versenyző városok törpe epigonjai közül, meg kell mutatnia, hogy Szatmár a kulturális Athén, a kereskedelmi és ipari emporium hivatott főpontja egyaránt.

tárgyakról, melyek a nyomokat maguk után hagyják. Descartes az agyvelő valamennyi részében nyomokat hagyó képek összeségét nevezi emlékezetnek. Mi ezt, mint fönnebb is megjegyeztük, egy szellemi erőnek tudjuk be, mely a visszaidézés alapján s a képzetek egymásközötti összefüggésénél fogva egyik képzetet a másik után hívja elé.

Nem tagadjuk, főleg, ha a tényeket figyelembe vesszük, az emlékezetnek az agytól való némi függő viszonyát, de merő alaptalan állítás volna az, hogy az emlékezés tisztán anyagi működés volna. Ez ellen szól képzetek önkéntes, akármely, sokszor az ellentétesség viszonyán alapuló társítása. Az eszmék sorrendjét a gondolkodás törvényei s nem az agy physiologiai törvények alatt álló működései szabályozzák. Általában elfogadják, hogy az emlékezés mindinkább hanyatlik, és hogy az agy könnyebben emlékezik gyermekkori élményeire, mint azokra, melyek csak néhány évvel előbb történtek. Ezt Quintiliánus is megerősíti, mondván: „Senes, hesternorum immemores acta pueritiae recordantur.“ Ezen való jelenségek hogyan magyarázhatók meg az agyvelőből? Hogyan mondhatjuk, hogy gyenge az agyvelő a legközelebbi tények képzetek följújtásában s erős a messze mult emlékeinek visszaidézésében? Hanyatlik az öregnél az emlékezet, mert már nincs meg többé benne általában a körülötte történetekre vonatkozó kívánság, érdeklődés s azért, a fiatal korában lelkében élénkebb benyomásokat tett eszmék, annál inkább, mert sokszor

Ha ez így van, a minthogy másként nem is lehet, úgy az építkezést folytatni fogjuk, mert erre szükségünk van, mert a város külső arculatjának is impozáns külsőt kell kölcsönöznünk, mert a közintézetek felállításának még csak kezdetén vagyunk.

A gőztégla gyár, azt hisszük prosperálni fog.

Aztán a két téglagyár létezése a versenynek is tért nyit s így az építő és vásárló nagy közönség érdekében való.

Vajha az újabb példát követve a pénzintézetekben esekély hasznot hajtó pénz helyet eserélne s a particularis korlátolt személyi érdekek szolgálata helyett a jövedelmező, a köznek szolgáló nagy ipari vállalatok telepeire huzódnék, hol őt a város anyagi lendülete, érdekei, jövő mindinkább kibontakozó művelődési és közgazdasági elfoglalt és mindinkább imponáló áldása a legszivebben tudná.

Politikai szemle.

Az európai államok tetőtől talpig fegyverbe öltözködve farkasszemet néznek egymással. A népek utolsó fillére újabb és újabb találmányu, gyilkoló fegyverre és egyéb katonai költségekre vándorol. Az országok kebelében a liberalizmus által nevelt anarchizmus, szocializmus és hitetlenség dul. A népek békét óhajtanak, s a fejedelmek ugyan békét hirdetnek, de nincs kilátás rá, hogy béke legyen. Ellenkezőleg egy oly háborura lehet szomorú kilátásunk, — ha a mostani fegyveres állapot továbbra is így marad, — aminő talán még nem volt a nap alatt.

Nem esoda azért, ha az európai parlamentek népképviselői újból egybegyültek, az idén f. hó 12-én Brüsszelben az ugynevezett béke kongresszusra, hogy megbeszéljék és megállapítsák, mi lenne a teendő,

ismétlődtek, elméjében hibeiben térnek vissza.

A jó emlékezés tulajdonságai: a könnyűség, a készség, a tartósság, a terjedelmesség, a hűség. Annál jobb lesz emlékezésünk, minél hatályosabbak voltak eredeti képzetek, minél több a visszaidézési segítők a hasonlóság, ellentétesség egyideűség, egymásutánság szerint, s minél szorosabb eme segítők viszonyban a főképzetekhez és minél bensőbbben fűződnek össze úgy a visszaidézendő képzetek, valamint többi, alanyiagos világunk uralkodó képzetek. Általában valamely dologra annál könnyebben és hibeiben emlékezünk, minél többször hívtuk azt vissza tudatunkban s minél több segítők képzetel hoztuk kapcsolatba. Legtovább őrizzük meg ama tárgyak emlékét, következőleg legterjedelmesebb emlékezetünk lesz kétségbevonhatatlanul az iránt, amik képzeteket leg többször hozzák vonatkozásba egymással, melyeknek képét többször idézzük föl lelkünkbe s melyet földézéséhez lelkünk az ismétlés által megszokik. Ámde ezek azok, amik leginkább érdekelnek bennünket, amelyek iránt érdekeltségünk fogva inkább vonzódunk. Tehát legjobb emlékezetünk lesz azok iránt, amelyek iránt érdeklődünk. Sokszorosan és teljes érdeklődéssel foglalkozzék valaki valamely dologgal s emlékezetének táblájára maradandólag lesz felvéve az.

Ha az emlékező erők történetét lapozzuk, a tapasztalási lélektan sok jó emlékező erővel megáldottat jegyez föl. Így Nagy Sándor, Cyrus, Julius Caesar, I. Napoleon

hogy e fegyveres állapotnak véget vessenek, s az igazi békét állandósítsák.

Ezen a békekongresszusra tizenegy nemzet hatvan képviselővel van képviselve. A magyar nemzet részéről Apponyi Albert gróf, Jókay Mór, Pázmándy Dénes Vörös József orsz. gy. képviselők.

Nem becsülhető eléggé az ügy, a melyben e béke barátok összejöttek. Mert borzasztó az, amit az emberiség a háborúság által vesztett ember-életben. Hiszen csak az utóbbi században 12 milliónyi emberélet esett áldozatul a háborúnak. Fialat életerős emberek veszték életüket, akik, ha mint munkás nép családi tűzhelyüknél maradnak, övéik anyagi jólétét nagyban elősegítik.

És mennyi pénzt lehetne üdvösebb, hasznosabb dologra fordítani, mint emberölésre. Hisz egész Európa e század folyamán az összes európai nemzetek tőkájének legalább is felét fordította a háboru ezéljaira.

Am ha a népek óhajják a békét, nem úgy az államok. Ezek állandó hadseregek nélkül csak úgy lehetnének, ha biztosak volnának, hogy így is elérhetik jogos ezéjjaikat, a nemzeti biztonságot.

De meg két nagy akadály is van a tervezett világbékének: Oroszország és Törökország. E két ország részéről van felvetve a keleti kérdés. Ha Oroszország alkotmányos állam, s Törökország a nyugati civilizáció barátja, a világbéke két legnagyobb veszedelme nem léteznék.

A Brüsszelben egybegyült békebarátok mégis hasznos és nem hiába való dolgot művelnek, midőn a béke állandósításának föltételeiről tanácskoznak s a lefegyverezés követelését hangoztatják.

Az elmondott nyilatkozatokból mutatoul szolgáljon itt Jókai beszédéből egy részlet.

Az egész világ — ugymond — akarja a békét, a civilizált társadalom minden

hadseregük minden katonájának tudta a nevet. Hunyadi Mátyás „fekete seregének“ minden katonáját személy és név szerint ismerte. L. Scipio százötvenezerre menő római polgár nevet tudta. Mithridates 22 nyelven, Mezzofanti olasz pedig mint mondják a föld valamennyi élő nyelvén beszélt. Pico di Mirandola ezer szót tudott hibátlanul sorban elmondani. Az idősebb Seneca az előtte elmondott 3000 szót ugyanazon rendben adta elő. Hazánk fia gr. Majláth János oly emlékező erővel birt, hogy ha két játék francia kártyát (összesen 104 kártyát) összekeverték, s az egyes kártyákat gyorsan egymásra rakták előtte, elmondta akár előről, akár vissza felé, hogyan következnek a kártyák egymásután. Az egész szt. írást tudták szóról szóra Fou brit államférfi; egy Paula nevű római nő és Sebestyén Gábor hazánkfia, Mezner Rudolf az „Aenei“ valamelyik szakaszát tréfálkozva mondta visszafelé. Andrássy Gyula gr. magyar miniszterelnök egyszerre három nyelvon is diktált leveleket. Dase Zakariás, a híres fejben számoló egy alkalommal Münchenben 60 tagból álló mennyiségnek 20 perc alatt, egy 100 tagból álló mennyiségnek 52 perc alatt vont ki a négyzetgyökét pusztán fejbéli számódással s hozzá még ez alatt a bámuló közönséggel élénk társalgást folytatott. A szerecsen Füller Tamás két perc alatt oldotta meg a szökő évek betudásával együtt a következő feladatot: hány másod perzig élt oly ember, ki 72 éve, 4 hónap, 9 nap, 47 első és 36 másodperc óta van életben?

tényezője: az államfők, a kormányok, a népek. S akarja minden osztály: a legfelső tizezer, a bourgeoisie, a munkások, a kereskedelem, a haute finance — még e katona is. Mégis a nagyhatalmak — a kicsik nem különben — egy negyedszázad óta egyebet sem tesznek, mint hogy túl akarják egymást szárnyalni lazás hadikészülődésekkel. E készülődések már százhusz milliárd frankjába vannak Európának ebben a negyedszázadban. És ezt a 120 milliárd frankot beleölték erődítvényekbe, belefektették a tenger levianthájaiba, ágyukba, puskákba, töltényekkel és konzervekkel telt raktárakba, — és megették. Mily jó életet lehetne árasztani ezzel a rengeteg összeggel! Hány millió szerencsétlennek a nyomorát lehetne ezzel enyhíteni! Ezzel az összeggel új városrészeket lehetne építeni a munkások számára, kórházakat és menedék helyeket emelni gyermekek és a nyomor fiai számára; a gyarmatokat alapítani, ápolni a vallásosságot és a humanizmust, a legmagasabb fokra fejleszteni a tudományt és a művészetet; folyamatokat szabályozni, iskolákat adni a népnek, lehetővé tenni a munkásosztályok helyzetét, megakadályozni az amerikai kivándorlást — s főképp leszállítani az adókat. Ezzel az összeggel egész Európát paradicsommá lehetne változtatni. S mind ennek az ellenkezője történik! — Hogy a mi lappangó háborunkat meghosszabbítsuk, emeljük adóinkat, tulságig fokozzuk járulékaikat, megdrágítjuk a népek legszükségesebb élelmi szereit beviteli vámokkal, fogyasztási adókkal és védőtarifákkal, s akadályozzuk az ipart kölcsönös visszatörlesztésekkel.

No és micsoda eredményeket ért el Európa e titokban folyó krónikus háboru által? A fő eredmény az, hogy ez a százhusz milliárd arany frank — megfordított alkyma folytán — vassá, ólommal, bronzzá, kővé változott s állandóan elvonatott a köz-

Az emberi emlékezetnek több ily csodáit elhagyva, térjünk át az emlékezés ellentétére — a feledésre. A feledés azon lelki állapot, midőn a tudatban levő képzet visszaidézése nem sikerül, vagy ha visszaidézett, arra rá nem ismerünk. A feledés épen azért, mert az emlékezésnek ellentéte, mindannak szaporítása- és növelésével elősegítették, ami az emlékezést fokában leszállította. Ha az uralgó ősképzet gyenge volt, a segítők száma kevés s az ellentétes képzetek nagy számban vannak, akkor könnyen feledünk. Az emlékezés előmozdításánál a segítőképzeteket igyekszünk megszerezni, a feledésnél az ellentéteket. Ismeretes dolog, hogy a kívül szeretetjének elvesztése fölötti fájdalmát akarjuk feledetni, attól a segítő képzeteket igyekszünk eltávolítani, tehát nem sétáltatjuk a temetőben, nem éneklünk előtte gyászdalokat, nem állunk meg vele a temetkezési intézeteknek koporsók és kegyelet koszorúkkal telt kirakatainál, de ellenkezőleg rendes képzetkörétől elvonjuk, ha tartózkodási helye megváltoztatására, utazásra birjuk. Tény, hogy ha az ellentéteket sikerül elnyomni, a feledésbe ment képzet ismét előáll. Nehezebb feledni, mint emlékezni, mert mindig könnyebb a segítő képzetek előállítását, mint az ellentétek tervszerű előidézése. A feledésnek is vannak zászlóvivői. Így nem ritkán a betegségből felüdülő eltéveszt egész mondatokat. Boerhave beszél egy spanyol költőről, hogy elfeledte az olvasást s csak lassan, saját költeményeinek betűzése által tanult

vagyontól. A második eredmény az, hogy szemünk láttára oly új nemzet támad, melynek nincs nemzetisége s ez a szocializmus apocalypszi bálvány. A munkásemberek, kik egyik napról a másikra munkájukból élnek, máris ismerik a maguk becsét. Azt akarják, hogy kielégítsék őket, még pedig ne hangzatos frázisokkal, hanem kézzel fogható dolgokkal; részesülni akarnak a szemük előtt levő vagyontól, melynek gyarapításához hozzájárulnak; jól megérdemelt bérük fölöslegét meg akarják takarítani családjuk számára, munkaképtelenségük idejére; — ők is akarnak szórakozni — s ebben igazuk van. A világ minden dicsősége sem ér annyit a munkásnak, mint egy ünnepe a zöldben, hol kedvére kimulatja magát. Egész Európát aláaknázzák tűzakkal: s mi a nemzetiségi velleitások haláltáncát járjuk a földrengés fölött. A hazaszeretet régi erénye, a mely királyságokat és köztársaságokat alapított, a mely nemzeteket teremtett s ezeket hatalmasokká tevő, a haza gyűlöletté fajult, a mely kiöl minden emberi ideált.

A legélénkebb fantázia sem képes elképzelni, hogy milyenek lesznek eshetőségei egy jövő háborunak, melyet oly seregekkel vívnak, melyek milliókat számlálnak. Lehetséges lesz ily roppant tömegeket hosszú hadjáraton át táplálni? Nem fog elhullani a harezosok fele éhség, hideg és epidémiák következtében? Elképzelhetünk-e egy lazarethet ily esata után, mely már nem is gyilkolás lesz, hanem az öldöklő angyal aratása? Elképzelhetjük-e a megesonkított hullák halmait? a vérpatakat? az általános gyászt, melyet minden esata után öltének? És a győzelem után azt a Te Deum laudamus-t a mely káromolni fogja az Istent, a melyet millió özvegy és árva fájdalomkiáltása fog kísélni kórusban.

Uraim! Kedves kollégák! Nines hatal-

meg ismét olvasni. Ő említ egy férfit, ki betegségéből fellábadván csak nyomtatást tudott olvasni, de írást nem. Thukydes írja, hogy az athenei nagy járványból fellábadtak úgy elveszítették emlékezetüket, hogy sem barátjaikra rá nem ismertek, sem önmagukról nem tudtak. Thomson angol költő saját nevét feledte el. De hiszen hát ez a képzeteknek sorsa, majd feltűnnek, majd elhomályosodnak, de el nem vesznek; megvannak a tudatban valamint a tengerbe dobott gyűrű, melyről alaptalanul állítjuk, hogy elveszett, nincs meg. Kisebb nagyobb mértékben azonban mindenki feledékeny.

Mind az emlékezés mind a feledés kedves az emberre a maga idejében: jó napokat élünk, édes az emlékezet; fájdalom gyötört, szívesen látott vendég a feledés.

Vass Albert.

Rendeltetésünk.

Mi e világ? És kábitó zajában Mit keresünk mi? Ah, a béke kincsét Csak úgy birhatjuk abban, ha az égbe Föl-föltekintünk, bár el van takarva. Boldogság-é az, ha mint lomha nyájak, A földre szegzett lelketlen szemekkel, Átvándoroltunk rajta és magasztos Rendeltetésünk' eltagadjuk? — Oh nem! Ez ember-méltóságunk elvetése lenne!

M. A.

munk arra, hogy nagyarányu lefegyverzést szuggerráljunk az öt nagyhatalomnak, de arra van, hogy a hatalomban, az európai sajtóban s talán a parlamentekben is megkezdhesük ezt: hadd legyen egyszer vége az örökös és kölcsönös fenyegetéseknek s azoknak a lázas izgatásoknak, melyek a népek békés egyetértését megzavarják. Az a legveszedelmesebb háboru, a melyet méregbe mártott tollal viselnek. A toll oly sebeket üt, a melyek be nem hegednek soha. Kezdjük meg tehát a fegyver-szünetet a sajtóban és a parlamentben. Uraim! Kedves kollégák! Ne féljünk attól, hogy elveszítjük népszerűségünket. Talán gyávasággal fognak bennünket vádolni; de viseljük el, Európa egész közvéleménye a béke mellett van. Ez a mi szövetségünk. Bizzunk hatalmában. S győzni fogunk a nélkül, hogy legyőzötteink lennének. —

E gyűlés elhatározta, hogy a jövő évi béke-kongresszus Budapesten legyen megtartva.

Hazánk.

A püspöki konferencia.

A püspöki konferenciát a legújabb megállapodások szerint szeptember első napjaiban hívja össze a hercegprimás. Azokra a híresztelésekre, a melyek szerint a püspöki karnak az egyházpoltikai reformokkal szemben követendő magatartását a kormány lapjai előre tudni vélik, a „Fejérmegyei Napló“ a következő közleményt adja közre: „A hercegprimáshoz közel álló egyházi méltóságtól írott nyilatkozatunk van arról, hogy a hercegprimás a kormány lapjaival, különösen pedig a zsidó-lapokkal összeköttetésben nincs. Ebből következik, hogy az a félhivatalos közlés, hogy a hercegprimás a teljes passzivitást ajánlja pásztorlevelének tervezetében, ama koholmányokhoz tartozik, a melynek az a tendenciája, hogy a hercegprimás a főrendiházban, valamint az ő elnöksége alatt tartott kath. naggyűlésén kijelentett álláspontját feladva, a kormánynak, a mely meg van lepve a végrehajtás körül mutatkozó nehézségek által, kezére jár szaval, hogy egyházi fejedelmi tekintélyét latba veti, minden törvényes egyházpoltikai ellenzéki akciókat megsemmisít. Mi bár meg vagyunk győződve a közös pásztorlevél mérsékelt hangjáról, addig, míg ennek szövegét a püspöki konferencia meg nem állapította, nem vagyunk hajlandók hinni, hogy a püspöki kar daczára a törvényekkel szemben megőrzendő passzivitásnak, a katolikus akció további szervezetét és az alkotmányos harez támogatását nem kíváná.“

Anyakönyvvezetők hivatalos órái.

A belügyminiszter valamennyi vármegye közigazgatási bizottságához a következő körrendeletet intézte: Az állami anyakönyvek vezetése tárgyában ez évi június hó 29-én 60.000 szám alatt kibocsátott utasításom 9. §-ának első bekezdése szerint az anyakönyvvezető minden nap — vasár- és ünnepnapokat sem véve ki — meghatározott hivatalos órákat köteles tartani. Az utasítás ugyanezen szakaszának második bekezdése szerint a hivatalos órákat a fenforgó szükségre és a helyi viszonyokra tekintettel a

törvényhatóság közigazgatási bitottsága állapítja meg. Felhívom a közigazgatási bizottságot, hogy az utasítás ezen rendelkezéseire képest az anyakönyvvezetők hivatalos óráit a törvényhatóság területére a helyi viszonyoknak megfelelőleg legközelebbi ülésében állapítsa meg. Meg kívánom jegyezni ez alkalomból, hogy oly anyakönyvi kerületekben, melyekben a körjegyző az anyakönyvvezető, helyettes pedig nincs, a végből, hogy mindennap legyenek hivatalos órák tarthatók, esetleg ezélszerű lesz egyes napokon délutánra tenni az anyakönyvvezetői hivatalos órákat, a mikor is az előző nap reggeli órái és a szóban forgó napok délutáni órái közé eső időközben a körjegyző a székhelyén kívül fekvő községekben a körjegyzői teendőivel járó hivatalos utazásokat elvégezheti és az anyakönyvvezetéssel járó feladatai teljesítése végett a meghatározott hivatalos órákra székhelyére visszatérhet. Budapesten, 1895. évi aug. hó 5-én. *Perzel, s. k.*

Kath. irodalmi részvénytársaság Pozsonyban.

A nagyszombati kath. autonomia minapi ülésében az elnökség felhívást olvastatott föl, mely egy irodalmi részvénytársaság alapítását sürgeti Pozsonyban; ez egy német lap kiadása által a katolikus érdekeket segitendőre, az elnökség egyszersmind négy 25 frtos részvény vásárlását indítványozta a tartalékalapból.

Ki köti az első polgári házasságot Magyarországon?

Mondják, hogy Gyöngyösön Farkas Lázár elsőnek akarja polgárilag megkötni a házasságát Gyika Anna zsidó leánnyal. A felemás párnak azonban máris konkurense támadt Haberfeld Marcell bécsi zsidó színész személyében, aki Margot Hedvig kath. válásu színésznőt szándékozik a jegyző elé vezetni. Haberfeld különben Bánffyhoz kérvényt intézett, amelyben arra kéri a főminisztert, hogy jegyessével ők legyenek az elsők, akik Magyarországon először kelnek össze polgári uton. Valószínű, hogy Haberfeldék az elsősek, lévén itt a vőlegény a zsidó, míg a másikonál a menyaszony.

Külföld.

Nihilista összeesküvés.

Ismét nihilista összeesküvés nyomára jutottak Odesszában, hol az utóbbi napokban kétszáz szociálistát fogtak el. A vendéglős, kinek helyiségeiben a szociálisták összejöttek, felakasztotta magát. Az elfogottak leginkább munkások és diákok, de vannak köztük nők is. Négy matróz is elfogott a szociálista üzemekben való részvételük miatt. A rendőrség azt hiszi, hogy a szociálisták elfogatásával nagy nihilista összeesküvésnek jött nyomára.

Aporosz püspöki kar értekezlete

Mint minden évben, úgy az idén is közös tanácskozásra gyűlt a porosz püspöki kar Fuldában, sz. Bonifác, Németország apostolának sirja körül. A tanácskozás napja az idén is augusztus 20-ika volt. Hogy mi fölött tanácskozott az idén a püspöki kar, azt csak

a beavatottak tudják, s miután a zsidó liberális sajtó épen nincs beavatva a porosz püspöki kar dolgaiba, nem is hihetünk annak idevonatkozó tapogatózásaiban. Annyi azonban tény, hogy úgy mint eddig, az idén is nagy befolyással lesz a püspökök tanácskozása a néhány nappal utóbb megnyilando kath. naggyűlésre.

A cári pár koronázása.

Mint Moszkvából jelentik, a cári pár koronája a jövő év április hó 2-án (régii naptár szerint) fog végbemenni. Az előkészületek már hosszabb idő óta folynak. Több moszkvai ékszerész értékes ezüstszerszámokkal dolgozik, amelyeket a koronázási díszedények használni fognak. A cári pár a koronázás után több hetet fog Moszkvában tölteni. Az osztrák-magyar nagykövet már gondoskodott arról, hogy a nagykövetség tagjai számára a koronázási ünnepélyek alatt elegendő lakás legyen biztosítva.

A politikai helyzet a Balkánon.

A politikai helyzet a Balkán-félszigeten nagy változásokon ment keresztül az utolsó időben. Tagadhatatlan, hogy e változások létrehozásában nagy részük van a macedóniai agitációknak, az oroszországi áskálódásoknak s nagy szerepet játszik Sztambulov meggyilkoltatása is. Macedónia és Ó-Szerbia a versengés tárgya: miattuk keletkeztek ama örökös surlódások, a melyek Szerbia, Görögország, Románia és Bulgária között már-már állandókká kezdenek válni. Bulgária ugyanis azt állítja, hogy a macedónok tisztán bolgár eredetűek, s ennél fogva bolgár érzelműek is mindnyájan. A legutóbbi macedóniai zavargások is elég hangosan bizonyítják ezt, mert a tüzet a bolgár bizottságok élesztették s a bolgár hivatalos világ is vagy elnéző, vagy meggyező magatartást tanúsított a zavargást szító csoportokkal szemben. A macedóniai kérdést egyenesen és kizárólag a bolgárok hozták szőnyegre. Sem Európa, sem a többi balkán államok ezt, legalább ez idő szerint, nem helyeslik.

Vidék.

Tisztelettel kérjük vidéki előfizetőinket, hogy az előfizetés beüldése iránt intézkedni sziveskedjenek.

— **Felsőbánya.** E hó 15-én templombuesu volt. Már a reggeli órákban a hegyekről üdvlövések hirdették e nap nagy jelentőségét. Jóllehet az idő kissé borongós volt, szép számu hivek körmenetben jöttek fel Nagybányáról. A nagy-bányai Mária-társulat szép koszorut helyezett a Mária oltárra e felirással az égszínké selyem szallagon: „Mária, Mária — Egek királynéja.” Az ünnepélyes szent misét Rácz Pál nagybányai prépost plébános celebrálta fényes segédlettel, az emelkedett hangú ünnepi szent beszédet Pemp Antal felsőbányai plébános tartotta. A buzgóságot nem kevésbé emelte a zene- és énekkar által előadott egyházi darabok.

— **Mármaros Sziget.** E hó 17-én. szombatn reggel érkezett dalárdánk M. Szigetre az itteni polg. dalegyesület zászlószentelésére, a hol nagy ünnepiességgel, s főleg nagy szíveséggel fogadtatott. A megérkezés után ki-ki elszállásoltatott. Délután

5 órakor a debreczeni, szigeti és szatmári dalegyesületek együttes próbát tartottak. Este 9 órakor a zászlóanyának, Br. Rosner Ervinné öméltóságának, mint zászló anyának serenádot adtunk, ahol a három jelzett dalegyesület külön-külön énekelt egy műdarabot. Dalárdánk Storehnak „Éji varázsa”-val mindenkit elbűvölt. Vasárnap délelőtt 9 órakor az ünnepélyes nagy misén Dr. Vajay Imre és Ruprecht Alajos urak Méder M. orgona kísérete mellett egy duettet énekelték. Déli 1 órakor a városház dísztermében közebéd tartatott, ahol a megjelent dalárdák vendégeül tekintettek. Délután 5 órakor volt a városi színházban a hangverseny, a hol dalegyesületünk Gaál „Epilóg”-jával, Dr. Vajay I. és Ruprecht A. urak pedig duettjükkel általános feltűnést és nagy hatást keltettek. Este a „Malomkert”-ben táncmulatság volt dalestélylyel összekötve. A két vendég dalárda a helybelivel felváltva énekelt szebbnél szebb nótákat; az igen nagy számban megjelent publikumot a legnagyobb műelvezetben részesítve. Különösen dalegyesületünket tüntették ki a rokonszenv minden jelével, úgy, hogy elmondhatjuk a római hadvezérről: „jöttünk, láttunk, s győztünk!” R. I.

— **Fehérgyarmat** és vidékének ifjúsága augusztus hó 15-én este a „Társaskör” termében műkedvelői előadással összekötött táncmulatságot rendezett Luby Géza orsz. gy. képviselő elnök és Dienes Dezső főszolgabíró alelnök vezetése mellett. Az előadást a legnagyobb érdeklődéssel várták nemcsak a helybeli, de a vidéki intelligens osztály, annyival is inkább, mert 43 éve nem gyönyörködhetett városunk ily műkedvelői előadáson. Daczára annak, hogy az idő nem kedvezett, mégis igen sokan jöttek vidékiek is, hogy végighallgathassák. Elő lett adva Berezik Árpád 3 felv. vigjátéka „A protekció” precízitással. Különösen kivált Pataky Iván (Szolomajer Lajos), Igali Kázmérné (Parragh Szeréna), Mócsing Fábrián (ifj. Nagy Ottó), Lehotai Luci (Csetkovics Miklós), de a többiek sem maradtak hátra ám. A felvonások közben, de különösen a végén lelkes éljenzés, óriási taps s többszöri megjelenés, Igalinénak és Mócsingnak átnyújtott egy-egy esokor voltak a sikernek megnyilatkozó jelei. El lehet néhányukról mondani, hogy igen-igen jól találják magukat a színpadon. Előadás után tánc következett, mely reggelig tartott s a vendégek a legnagyobb meglepéssel tértek haza. A jövedelem felerészben a szatm. ev. ref. gymn. javára, fele részben pedig a helybeli „Társaskör” részére lesz fordítva, melyért a rendezőknek ez uton is el nem mulaszthatjuk legforróbb köszönetünket kifejezni. Ugy az anyagi mint a szellemi siker nagy volt, bár, ha az eső nem esik, háromszor annyi lett volna.

R. I.

— **Sziner-Váralján** f. évi október hó 1-ső napján, új adóhivatal állittatik fel, melynek személyzeti létszáma egy pénztárnokból, egy ellenőrből egy adótisztból és egy szolgából fog állani. Ezen állásokra a pályázat már meghirdetett.

— **A bikszádi fürdőben,** megyénknek e szépen berendezett gyógyhelyén augusztus elsejéig 438 vendég volt. Városunkból is tömegesen keresték fel a mult hó folyamán.

— **A halmii** ovodai gondnokság az ovoda alaptököjének gyarapítására f. hó 18-án az ovoda évzáró ünnepélyt követőleg sikerült zártkörű táncmulatságot rendezett.

— **Vitka.** Folyó hó 15-én, N. B. Asszony napján tartatott meg Vitkában a szokásos templom-ünnep, melyen a vitkai plébániához tartozó hívek kivül a szomszédos p.-dobosi hívek is szép számmal vettek részt. Az ünnepi beszéd után, melyet Schmeltz Lajos p.-dobosi plebános tartott, a szent misét Fejér Kálmán vitkai lelkész celebrálta díszes segédlettel. Megható, szivemelő látvány volt az a buzgóság, melyet az egybegyült hívek Magyarország Potrónája, a B. Sz. Mária tiszteletében kifejtettek: mi fényes biznysága annak, hogy népünk szívében most is vannak hurok, melyek ha megérintetnek, buzgón zengik Mária dicséretét. Délben a plebános ur vendégszerető házában díszes lakoma volt, melyen számos felköszöntő mondatott. (R. I.)

Tanügy.

Pályázat a mezőteremi rk. kántor-tanítói állásra. Évi jövedelem: 1. készpénzben a) hitközségtől orgonapénz 14 frt. 70 kr. b) tandíjból 68 frt. 62 kr. c) stola 80 frt. 2. terményekben a) tiszta buza 938 liter, b) kétszeres 937 liter, c) tűzifa 2 öl. 3. földek hasznélvezete: a) kert külső 1200 □-öl, b) szántóföld három fordulóban 4—4 hold, c) rét kaszáló, melynek egy része szántó föld 4 hold, d) egy kis kender föld, e) legelő 8 drb. marhára. A földeket a tanító műveltetni s adóját fizeti. 4. Szabadlakás mellék épületekkel. Tan nyelv magyar, de a német tudása szükséges. Pályázati határidő f. évi szeptember 5. Az állás azonnal elfoglalandó. Okmányokkal felszerelt kérvények főtisztelendő K o s z t r a Ignác kerületi esperes urhoz Csomaközre (Szatmár m.) küldendők.

Helyi hírek.

— **A király születés napja.** Augusztus hó 18-án a király ő felségének 65-ik évfordulóját ülte meg hagyományos kegyelettel és fénynyel a magyar nemzet. — A helybeli székes egyházban d. e. 9 órakor Irsik Ferencz prelátus kanonok pontifikálása mellett hálaadó istentisztelet tartatott, a melyen a hatóságok képviselői is jelen voltak.

— **Sz. István király ünnepén** az ünnepélyes sz. misét Irsik Ferencz prelátus ur celebrálta. Az ünnepi szónoklatot Tóth József hitoktató mondotta.

— **Uj tisztb. kanonok.** Király őfelsége a vallás- és közoktatásügyi magyar miniszter előterjesztésére dr. Lessenyey Ferencz tisztb. udvari káplánt és theologiai tanárt a szatmári székes káptalan tiszteletbeli kanonokjává nevezte ki.

— **Lemondás.** Böszörményi Károly kir. tanácsos, polgármester, előrehaladott korára való tekintettel, a törvényhatósági közgyűléshez lemondását benyújtotta s nyugdíjaztatását kérte.

— **Jóna József,** szatmáregyházmegyei áldozópap, munkácsi káplán a napokban avattatott föl a hittudományok doktorává a bécsi tud. egyetemen.

— **Eljegyzés.** Nagy József városi árvaszéki iktató f. hó 10-én jegyezte el Fogel Emma kisasszonyt, Fogel Károly előkelő iparos leányát.

— **Képviselő jelöltek Szatmáron.** Egy munkatársunk a szatmári politikai helyze-

tet nyomozván, tudomást vett a függetlenségi párt hangulatáról. A párt viszonyát kellően ismerő függetlenségi választók oda nyilatkoznak, hogy Szatmáron a legközelebbi képviselő választás alkalmával egyhangu választásról nem igen lesz szó. A kormány párt alig ha nem állít jelöltet, még pedig hir szerint Chorin Ferenczet, a ki főleg a ref. gymn. érdekében tett fáradozásaival különösen a szatmári ref. egyház és gymn. sorából sokat kötelezett le. Am a régi függetlenségi párt nem adják fel a tért minden kardesapás nélkül s mert Ugron Gábort, mint a függetlenség és önállóság rendíthetetlen s országosan magasztalt legelső bajnokát ismeri, a kire, mint képviselőjére büszke lehet Szatmár, kétségtelen, hogy az Ugron jelöltségét fentartják, s ügyét minden biznnyal fényes diadalra is viszik. Mondják, hogy néhány függetlenségi (!?) itt Szatmáron a Kossuth Ferencz esélba vett lehívásával egy Just és Eötvös pártot szeretne létésíteni s így a tömör pártot megbontani; azonban ez a törekvés még kísérletnek is igen merész s talán nem is egyéb, mint a függetlenségi párt egységének megbontására kormánypárti érdekből kieszelt manőver, a melynek bizonyosan senki sem fog itt felülni, valamint az olyféle okoskodásnak sem, hogy „jobb lesz helybelit választani”, mint a ki a város érdekét odaadóbban fogná támogatni. Ezen szempontból sem igen mérkőzhetik Ugronnal senki sem, mert ő tudvaleg minden városi érdek és ügy legbuzgóbb apostolának bizonyult.

— **† Gyászhir.** Pap János köz- és váltó ügyvéd és földbirtokos f. hó 14-én délelőtt 8 órakor rövid szenvedés után, 71 éves korában elhalt. Földi része f. hó 15-én d. u. 4 órakor tetetett a hidontuli sirkertbe örök nyugalomra.

— **Tanító-választás.** A szatmári gör. szert. kath. hitközség f. hó 20-án a megboldogult Szilvássy László helyére, a jelentkezett 12 pályázó közzül szavazat-többséggel Nyisztor Endre n.-szöllősi tanítót választotta meg.

— **Az új törvénykezési palota-építkezés** jövő évi februárban megkezdetik; a telkek átvétele is ezen ideig fog eszközöltetni.

— **A helybeli torna és vívó egyesület** a helybeli jótékonyezélu egyesületek javára f. évi szept. 8-án a népkertben nagyszabásu ünnepet rendez.

— **A szatmármegyei gazd. egyesület** Szatmáron a városmajorban Szept. 29, 30 és Okt. 1-én tenyészállat kiállítást, állatdíjazást s árverést, azzal egyidejűleg löherefejtő gép-versenyt rendez, sőt — természetesen kisebb igényű löversenyt is kíván tartani; ugyanezen alkalommal a szatmári amerikai szőlő- és ojtvány telepet, valamint az ombódi esikó legelőt is a gazdaközönségnek bemutatni kívánja. Szintén ezen alkalommal fog tartatni az állami lódíjazás, valamint az agarász egyesület versenye. Befejezésül táncmulatság fog tartatni, melynek védnökségét báró Vécsey Józsefné ő méltósága volt kegyes elvállalni.

— **A társasköri gyűlés,** mely augusztus 20-ra volt kitűzve, több tag kérelmére augusztus 25-re, vasárnap délelőtre halasztatott.

— **Az iparos tanulók száma** a lefolyt iskolai évben az iskola nyolcz osztályában 587 volt s az iparágak szerint következőleg osztott meg: aranyműves volt 4, asztalos 84, ács 11, bádogos 11, borbély 15, cipész 46, czukrász 2, cserepező 1, csizmadia 61, esz-

tergályos 1, fésűs 1, gépész 3, gubás 7, kalapos 1, kádár 2, kárpitós 5, kelmfestő 2, kerékgyártó 29, kertész 2, kocsigyártó 2, kovács 36, könyvkötő 4, kötélverő 5, kőműves 45, lakatos 32, mészáros 16, mézeskalácsos 1, molnár 1, nyomdász 14, órás 7, paplanos 2, rostás 2, rézöntő 3, sütő 16, szabó 83, szappanos 2, szijgyártó 3, szobafestő 9, szücs 5, takács 2, timár 8.

— **A m. kir. belügyminiszteriumnak** 1895 évi július hó 24-én 54632. II. szám alatt kelt körrendelete értelmében közhírré tétetik, hogy a hadsereg lószükségletének kiegészítése czéljából folyó évi október hó 19-én Szatmárnémetiben katonai lóvásár fog tartatni, a mikor csak a tenyészőktől, a katonai czélra alkalmas lovak fognak vásároltatni. Szatmárt, 1894. Augusztus hó 14-én Kiss Gedeon főkapitány.

— **A szatmári hegyen** a gyermekek között fellépett a vérhas; a tanács kiküldötte dr. Bakó Gyula kerületi orvost a kellő óvintézkedések végett.

— **A szatmári kath. legény egyesület** által f. hó 11-én és 18-án rendezett versenykuglizás alkalmával az 1-ső díjat Róth Gyula, a 2-ikat Kultsár Ignác, a 3-ikat Petrecz Pál, a 4-iket Ekker János, az 5-iket Juresó Antal, a 6-ikat Kreszanka József nyerték el.

— **A főt. plebános urak figyelmébe.** Kereszteltek, házasultak, és halottak anyakönyvi iveri, az egyházmegyei hatóság legujabb rendeletének megfelelőleg készítve, finom papíron, bekötve is jutányos árban kaphatók a „Pázmány-sajtó” kiadó hivatalában.

— **Figyelmeztetnek mindazok,** kik a nagyváradi m. kir. bábaképezdén az 1895—6. évi téli tanfolyamra magukat állami segély mellett felvétetni óhajtják, hogy a m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszteriumhoz czimzett keresztlevél, esketési, erkölcsi és szegénységi bizonyítvánnyal ellátott folyamodványukat 1895. augusztus hó 31-ig alulirt igazgatóságához küldjék be. Kelt Nagyváradon, 1895. augusztus hó 10. A nagyváradi m. k. bábaképezde igazgatósága.

— **Hirdetmény.** A folyó évi adókiivetés befelyezve lett, miről a t. adózó közönséget azon felhívással értesitem, hogy e hirdetmény közzétételét követő évnegyed közepéig adókönyvecskéiket kiegészítés végett mutassák be, illetve e czélból az adóhivatalnál jelentkezzenek. Szatmár, 1895. augusztus 12-én Novák Lajos főszámvevő.

Irodalom.

— **Mit akar a néppárt?** Ezen czim alatt most hagyta el a sajtót egy röpirat, mely 48 sűrűn nyomtatott oldalon népszerűen és világosan magyarázza meg a néppárt programját, céljait és törekvéseit. A röpiratnak rövid kivonata külön plakáton jelent meg, ezt közöljük legközelebbi számunkban. A röpirat tizezernyi példányban küldött szét az ország minden részébe és megvagyunk róla győződve, hogy mindenfelé fel fogja világosítani és zászló alá csoportosítani a liberálisok által félrevezetett magyar népet.

— **Előfizetési felhívás.** Jó embereim biztatására elhatároztam „Gyász-mise ének” czimű vegyeskarra irt és orgonakisérettel ellátott művet sajtó alá rendezni. Művem az énekes — nagy — requiemhez szolgáltatja a zenei részt oly formán, hogy a gyász-mise minden része — kezdetre gra-

duáléra, offertoriumra. stb. — külön külön dallamot tartalmaz. A szöveg az egyháztársaságilag approbált Tárkányi-féle énektárból van véve. A zenei részt pedig nagys. és főt. Bogisich M. prépost, budavári pleb. ur ítélte alá bocsájtván, sajátkezűleg ezeket irta munkámra: „Átnéztem és helyes munkának találtam.” — Mindezekből világos, hogy nem feltűnési vágy, szereplési viszketeg, hanem azon őszinte óhaj volt törekvésem rugója, miszerint az ugyszólván parlagon heverő magy. kath. egyházi zeneirodalunkat legalább porszemnyivel gazdagítsam. S ha ez céloim elérem, fáradságom bőven meg lesz jutalmazva. Amennyiben pedig anyagi tehetségemben nem áll, ezt önállóan saját erőmre támaszkodva megtenni a kath. közönséghez, jelesen a főt. plebános urakhoz, kántorokhoz, kath. tanítóegyesületekhez, az egyházi énekkarokhoz és a dalegyesületekhez fordulok azon bizalomteljes kéressel, méltóztatnának, vagy maguk vagy a vezetésükre bizott egyházi énekkar, vagy egyesület részére előfizetni s ezáltal lehetővé tenni, hogy művem f. évi szeptember havában napvilágot láthasson. Az előfizetési összeget, hogy művemnek minél szélesebb körben leendő elterjedését biztosítsam, a tetemes kiállítási költségek daczára is bérmentes szétküldéssel csupán 1 frtban állapítottam meg, melyet nevemre czimezve Szatmárra kérem küldeni. Végül megjegyzem még, hogy művemet a kántor urak egy hangon — solo — is előadhatják. Szatmár, 1895. évi augusztus hóban. Méder Mihály tanító, a szatmári férfi dalegyesület karnagya.

— **A colosseum vértanú** O' Reilly után Matyeczko T. A mártírok kiomló vértől megszentelt csodás amfiteatrum remek leírását s az ott elvérzett ker. hősök megható életírátat nyújtja nekünk e szép kiállítású könyv. Sz. Gaudentiustól kezdve, ki a colosseum építője s első vértanúja volt, a gyönyörű életrajzok hosszú sora következik, melyek érdekesítő, finom irányuk, mély tudományjal összegyűjtött történeti adataik s a szivigható ker. lelkesedés hangja által minden dícséretnél jobban ajánlják önmagukat. Kiadja a Pázmány-sajtó, ára 1 frt 20 kr

— **Egyházi sz. beszédek Bourdaloue és Massillon nyomán** Nagy nyolczadrét, 36 iv. Az egyházi év minden vásár- és ünnepnapjára és néhány kiválóbb nap alkalmára tartalmaz egy-egy sz. beszédet. E két hatalmas francia szónoknak eszmékben gazdag, szigoruan következetes, kiválóan tanulságos, de nagy terjedelmű beszédeit gondos tanulmányozással egy félórás beszédekké olvastottam össze. Kapható Szalay Sándor székesegyházi hitszónoknál Szatmárt. Ára füzve 3 frt (e. 10 s.) vászon kötésben 3 frt 30 kr. (e. 11 s.)

— **Irodalmi jelentés!** Dosenbach István, J. t. atya két jeles műve u. m. „November Hava” vagyis a tisztító helyen szenvedő lelkek megszabadításának módja- és eszközeiről. Ötödik kiadás. Ára a XVI r. 284 l. terjedő könyvnek füzve, bérmentesen szállítva 60 kr. o. é. vagy két intent. Továbbá „Szűz Mária, az ifjuságnak mintaképe, vagy az ifjuságnak ártatlansága- és buzgalmaról. Ára a XVI. r. 276 l. terjedő könyvnek füzve, bérmentesen szállítva 60 kr. o. é. vagy két intent., — kitűnő magyar fordításban megrendelhető: dr. Lessenyey Ferencz theologiai tanárnál. Szatmáron. — Most van legalkalmasabb ideje a megrendelésnek. — **A komlóvirág.** Elbeszéli János

bácsi. Mint első füzete „a magyar nép könyvtára” czimű vállalatnak, úgy jelent meg. Egy tanító családjának életét vázolja kedves elevenességgel, megható egyszerűséggel s keresztényi nemes érzellemmel. Őszintén reméljük, hogy a szülők és tanítók a legnagyobb örömmel karolják fel e könyvet, melynél kedvesebb olvasmányt alig adhatnának jó gyermekeiknek. A szatmár-egyházmegyei irodalmi kör kiadása. Kapható Szatmáron, a „Pázmány-sajtóban”, ára 20 kr.

Különfélék.

Stréber, és stréberség. Az életpályának kezdetén álló fiatal ember kérdező az öreg urat, hogy mit jelentenek tulajdonképen ezen idegen szavak: „stréber” és „stréberség”? a melyekről már sok nem épen dícséretes dolgokat hallott és olvasott. — Az életiskola csekély örömeiben, és sok nyomoruságán kipróbált, megöszült 's megedzett öreg ur imigy válaszolt a fiatalnak: Kedves öcsém, „stéber” magyar nyelven „törekvő”, „stréberség” annyi mint „törekvés”. Nemes értelme van tehát e két idegen szónak; mert törekvés nélkül nem haladhatunk semmiféle életpályán; mennyivel buzgóbb a becsületes törekvés, annyival hamarabb elérjük a kitűzött esélt, mert: a ki fut, célhoz jut; a ki vár, későn jár. De a modern felfogás szerint más értelme van e kifejezésnek. Strébernek azon egyének nevezetnek, kik minden áron, és minden körülmények közt, ha nem is bírnak a kívánt szellemi tehetségekkel, mihamarabb magas polezra jutni erőlködnek. Ennélfogva nem is kényesek s válogatók a célhoz vezető eszközök és módok választásában. Nem rettennek vissza a megaláztatástól. Jobb önértüket megtagadják, és meggyőződésök ellen cselekednek. Oly nézeteket fitogtatnak, melyekért önnön magok előtt pirulnak, és becsületes meggyőződésüket megtagadják, szóval: képmutatóskodnak. A strébernek ez értelemben alacsonyabbak mint a tolvajok, mert elorozzák saját becsületeket, és vetélkednek a gyilkosokkal, mert megölik lelkiismeretüket. Ez a modern stréberség. — A tulzott nagy ravágyás, és a stréberség közelhátárosok. Vigyázzon öcsém, hogy e határt ne lépje, és maradjon a becsületes törekvés nyomaiban. Így végzébe az öreg ur a modern stréberség fölötti nézetét s tapasztalatát. A fiatal ember köszönettel fogadta az öregnek szavait és tanácsát, s mélyen gondolkodva távozott. Az öreg ur pedig arról elmélkedett, vajjon az a fiatal ember a becsületes törekvés, avagy az aljas stréberség utján fog-e járni? Ki tudja! **Hilaris.**

A vasárnapi munkaszünet Angliában. Hogy mennyire szíven hordta az angolok királynője a vasárnapi munkaszünet kérdését, arról egy angol lapban a következőket olvassuk. Uralkodásának kezdetén volt, mikor egy szombati napon egy minisztere nagy csomag aktával lépett be hozzá és arra kérte, hogy intézzé el azokat hétfőig. „Lord” — mondá a királynő — „hiszen holnap vasárnap van.” — „Felség” — felelt a miniszter — „ezek az ügyiratok nagyon fontosak s az állam érdeke nem tűr halasztást.” „Jól van, akkor hát hagyja itt ez aktákat,” szólt a királynő. Másnap nagy istentisztelet volt, melyen a miniszter is megjelent. A prédikáció alaptétele így hangzott:

„Szenteld meg a vasárnapot.” A lelkes nagy hévvel és tüzzel fejtegette azt a parancsolatot s az ájtatos nép feszült figyelemmel leste szavait. Mikor a beszéd véget ért, a királynő ezzel a kérdéssel fordult a mellette álló miniszterhez: — Nos lord, hogy tetszett önnek a beszéd? — Rendkívül, felség — felelé a kérdezett. — Hát tudja meg, folytatá a királynő, — hogy a tárgyát én adtam, és hiszem, hogy tartalmát az összes hallgatóság megszívleli. Aminiszter megértette és az aktákért csak kedden ment a kabinetbe. Sohasem kérte többé a királynőt, hogy államügyeket vasárnap intézzen el.

Hullaégetők végzete. Nagysád, mi történt avval a szép korszóval, a mely itt szokott állani a kis asztalon? — Boldogult férj-jom hamvai voltak benne, de félretettem, mert mindig elkomorodtam, ha ránéztem. Meg aztán más oka is van. A minap észrevettem, hogy a Juczi szegény férjem földi maradványaival tisztogatta az evőeszközt. Alig maradt meg egy kis gyermekre való hamu.

Szerkesztői üzenetek.

L. Eger. Mond valamit: Nagy hunczutnak kell az embernek manapság lennie, hogy becsületesen megélhessen; olyan a korszellem, hogy a becsületes embernek nem marad egyéb hátra, mint hogy csupán a sovány reménységből éljen. — De hát azért még sem ajánljuk, hogy holmi földi jólét kedvéért erkölcsöt cseréljen. Engedje át azért hát másnak az Ezsau-féle lencséstalat.

L. A. Várpalánka. Nehéz annak, aki a kötelesség ezernyi szálaitól le van kötözve. Hogyan lehessen így mozdulni? Mennyivel könnyebb a madárnak, mely repülhet, a hova kedve tartja, — Hasztalan találgák fel a repülő gépet; mert repülni is csak azok fognak, akik ráérnek.

D. Nagy-Bánya. Nehéz mindenki kívánságának eleget tenni. Egyik a juh-túrós galuskát szereti; másik a tehéntúrós galuskát kedveli. Már úgy teszünk mint az egyszeri színészek Kutya-bagason. Ezek u. i. eljátszván egy szindarabot, melynek végén a darab hőse, a férj elverte hitese feleségét, — midőn e miatt a jelen volt a szonyi t. publikum felzendült, másnap méteres plakáton közhírré tették, miszerint a darab közkivánatra másodsor adatik azon megjegyzéssel, hogy ez alkalommal a darab végén a feleség fogja elverni a férjét.

Terményárak.

Termény métermázsánként	Szatmáron			
	frt	kr	frt	kr
Tiszta buza — — uj	5	60	5	80
Kétszeres — — uj	5	40	5	50
Rozs — — —	5	—	5	40
Árpa — — uj	5	40	5	20
Zab — — —	4	80	5	—
Tengeri — — —	7	—	7	20
Kása — — —	—	—	—	—
Fehér paszuly — — —	6	—	—	—
Tarka — — —	—	—	—	—
Szilva — — —	—	—	—	—
„ füstölt — — —	—	—	—	—
Repcze — — —	—	—	—	—
Krumpli zsákja — uj	1	—	1	20
Szalonna — — —	60	—	64	—

„PÁZMÁNY-SAJTÓ”
SZATMÁRON

Deák-tér.

29. szám.

Deák-tér.

Tisztelettel alulirott ajánlom a nagyérdemü
közönségnek becses figyelmébe a

„PÁZMÁNY-SAJTÓT”,

mely egészen új gyors-sajtóval, amerikai géppel
és lyukasztó géppel, nagy választéku új betűkkel
s minden egyéb szükségessel bőven van felsze-
relve s így képes a könyvnyomdák körébe tartozó
bármely munkát, u. m.:

FOLYÓIRATOK,
K Ö N Y V E K,
ROVATOS IVEK,
HIRDETMÉNYEK,

NÉVJEGYEK,
MEGHIVÓK,
GYÁSZJELENTÉSEK
LOBOGÓK

stb. nyomását

gyorsan, csinosan, pontosan és olcsón végezni.

Szatmáron, 1895.

A „Pázmány-sajtó” igazgatósága.